३ एस सी आर, सर्वोच्च न्यायालय,

१८ जानेवारी १९६१ रोजी

मोहम्मद नुरुल्लाह्, पर्तीनिधीत्व करत आहेत

विरुद्ध

आयकर आयुक्त मद्रास

(न्यायमूर्ती जे..एल.कपूर, न्यायमूर्ती एम.हिदायतुल्ला आणि जे .सी.शहा, न्यायमूर्ती)

कायदा

प्राप्तीकर-व्यक्तीच्या-व्यवसायच्या संघटनेने मुल्यांकन वारस- प्राप्तकर्त्याद्वारे मोहम्मदन-कंटीन्यूअन्सद्वारे चालविले जाते पक्षांच्या संमतीने नियुक्त-प्राप्तकर्त्यावरील मुल्यांकन व्यक्तीच्या संघटनेचे उत्पन्न म्हणून-वैद्यता-भारीतय कायदा,१९२२ (१९२२ चा ११) कलम ३.

<u>हेड नोट</u>

एका विशिष्ट ब्रंडच्या विडीचे उत्पादन आणि विक्रीचा व्यवसाय मोहम्मद द्वारे चालविला जात होता, ज्याचे १९४२ मध्ये निधन झाले आणि एक अल्पवयीन मुलगा, अपिलकर्ता, त्याची पूर्व मृत पत्नी, त्याची विधवा एल इन आणि तिच्याकडून चार मुले होती ,ओ ने सोडलेल्या व्यवसायासह मालमत्तेच्या विभाजनासंदर्भात प्रथम अपील कर्त्याचे आणि नंतर एल ने

कार्यवाही केली आणि कार्यवाही प्रलंबित असताना १७ मे १९४३ रोजी न्यायालयाने पक्षकारांच्या संमतीने नियुक्त केलेल्या – प्राप्तकर्त्याद्वारे व्यवसाय चालविला गेला. जेंव्हा कार्यवाही दरम्यान सह वारसदारानमध्ये लिलाव करून व्यवसाय विक्रीसाठी ठेवला गेला आणि अपील कर्त्याने खरेदी केला. १९४४-४५ ते १९४७-४८ ज्यासाठी हिशोब वर्ष १९४३ ते १९४६ होते, व्यवसायाच्या नफ्याचे मूल्यमापन व्यक्तीच्या संघटनेचे उत्पन्न म्हणून प्राप्तकर्त्याच्या हातात असलेल्या प्राप्तिकरात केले गेले आणि प्रत्येक सहवारसांच्या नफ्याच्या वाट्यावर स्वतंत्रपणे कर लावला गेला असावा हा अपील कर्त्याचा दावा आयकर अधिकार्यांनी फेटाळून लावला. वस्तुस्थिती वरून असे दिसून आले की हा व्यवसाय ओ च्या सहवारसदारांना वारसा मिळाला होता आणि प्रथम एल आणि दुसर्याने आणि नंतर प्राप्तकर्त्यांनी हिशोबाच्या वर्षामध्ये विनाखंड चालविला होता, व्यवसायाचे स्वरूप असे होते की त्याचे विभाजन केले जाऊ शकत नाही आणि सर्व पक्षांची इच्छा होती की व्यवसाय एकजुटीने संपूर्णपणे चालविला जावा.

सर्व पक्षांच्या संमतीने हा व्यवसाय नियंत्रणाच्या एकतेसह एक युनिट म्हणून चालविला जात असल्याचे आढळल्यावर सहवारसदारांनी भारतीय प्राप्तीकर कायदा,१९२२ च्या कलम ३ च्या अर्थांगत व्यक्तींची एक संघटना स्थापन केली आणि व्यवसायाच्या उत्पनाचे मूल्यमापन व्यक्तींच्या संघटनेचे उत्त्पन्न म्हणून केले गेले; आणि मृतव्यक्तीच्या मालमत्तेच्या प्रशासनासाठी किंवा सह वारसांच्या सम भागांच्या पृथ्कार्नासाठी त्यावेळी खटला प्रलंबित होता, याचा या प्रकरणातील कर आकारणीच्या घटनेवर परिणाम झाला नाही.

प्रकरणात कर आकारणी.

आयकर आयुक्त, मुंबई विरुद्ध इंदिरा बाळकृष्ण,

(१९६०) ३ एस.सी.आर ५१३, त्यांतर ५१६

एस.सी.मुझुमदार, रिसीव्हर, त्रिगुणाईत ब्रदर्स इस्टेट विरुद्ध आयकर आयुक्त,१९४७) १५ आय टी आर ४८४.

वरील विरुद्ध होता म्हणून आतापर्यंत नाकारले- सर्वोच्च न्यायालयाचा निर्णय

<u>न्याय</u>

दिवाणी अपील अधिकार क्षेत्र : १९६० च्या दिवाणी अपील क्रमांक ३०३ ते ३०७

१९५३ च्या संदर्भित प्रकरण क्रमांक १११ मधील मद्रास उच्च न्यायालयाच्या १४ मे १९५७ चा निकाल आणि आदेशानुसार विशेष रजेद्वारे अपील.

अपिलार्थी करिता आर. गणपती अय्यर आणि उतरवादी करिता जी. गोपालकृष्णन शास्त्री आणि डी.गुप्ता.

न्यायालयाचा निकाल.

१८ जानेवारी १९६१

जे.एल.कपूर ,न्यायमूर्ती.

ही अपील मद्रास उच्च न्यायालयाच्या निकाल आणि आदेशाविरुद्ध अंतर्गत प्राप्तीकर संदर्भातील विशेष रजेने आणली आहेत, भारतीय आयकर कायद्याच्या ६६(१), यापुढे " अधिनियम" असे संबोधले गेले, संदर्भित प्रश्न असा होता :

" आय स्पेड क्ल्होर च्या व्यवसायाचे आयकर मुलायंकन मृत व्यक्तीच्या मालमत्तेशी संबंधित आहे आणि १९४३ ते १९४६ या कालावधीत व्यक्तींची संघटना म्हणून १९४४-४५ ते १९४७-४८ या कालावधीत केले गेले वैद्द आहे का ?

आणि या प्रश्नावर होकारार्थी आणि म्हणून अपील कर्त्याच्या विरोधात निर्णय घेण्यात आला.

अपिलाकडे नेणारी वस्तुस्थिती अशी आहे की एक खान साहिब मोहम्मद उमर साहिब, जे स्पेड क्लोहर ब्रंड बिडीज्च्या उप्तादनाचा आणि विक्रीचा व्यवसाय करत होते. १७ डिसेंबर १९४२ रोजी मरण पावले, त्याच्यांकडे एक अल्पवयीन मुलगा मोहम्मद नुरुल्लाहूह (अपील

कर्ता) सोडून गेला. पूर्व मृत पत्नी एक विधवा, लुथ फुनिस्सा बेगम आणि तीच चार मुले जी ओमार साहिबच्या मृतुच्या तारखेला सर्व अल्पवयीन होती, नुरुल्लाह्हने त्याच्या पुढच्या मित्रामार्फत फार्मा पोपेरीमध्ये खटला भरण्यासाठी अर्ज केला आणि त्या कार्यवाहीच्या प्रलंबित कालावधीत १७ मार्च १९४३ रोजी मद्रास उच्च न्यायालयाच्या दोन वकिलांना मृत व्यक्तीच्या माल्मत्तेचे संयुक्त रीसिव्हेर्स नियुक्त करण्यात आले. ही नियुक्ती पक्षकाऱ्यांच्या संमतीने झाली होती. १० मे १९४३ रोजी विधवा लुठ्फुनिस्सा यांनी विभाजनासाठी दावा दाखल केला आणि संयुक्त रीसिव्हेर्स चालू ठेवण्यासठी अर्ज केला. नुरुल्ला यांनी या अर्जाला विरोध केला परंतु २५ मे १९४३ च्या आदेशानुसार, रीसिव्हेर्स सुरु ठेवण्याचे आदेश देण्यात आले आणि त्यांनी पूर्वीप्रमाणेच व्यवसाय सुरु केला. कालांतराने फाळणीचा प्राथमिक हुकुम निघाला. वडिलांच्या मृत्यू नंतर व्यवसायातील सातत्य खंडित व्हावे असे कोणत्याही पक्षकारांना वाटत नव्हते, असे निरीक्षण उच्च न्यायालयाने नोंदवले आहे. सुरुवातीला लुथ्फुनिस्सा आणि दाउद यांनी व्यवसाय चालू ठेवला आणि त्यांच्या नियुक्तीच्या तारखेपासून म्हणजे १७ मे १९४३ संयुक्त रीसिव्हेर्सने २५ नोव्हेंबर १९४६ पर्यंत व्यवसाय चालू ठेवला. जेंव्हा कार्यवाही दरम्यान व्यवसायासाठी टीप देण्यात आली. सह वारसांमधील लिलावाद्वारे विक्री आणि नुरुल्लाने खरेदी केली.

मुल्यांकनाची वर्षे १९४४-४५ ते ४७-४८ आहेत, संबंधी लेख वर्षे १९४३ ते १९४६ ही कॅलेंडर वर्षे होती. व्यवसायाच्या नफ्याचे मुल्यांकन व्यक्तींच्या संघटनेचे उत्पन म्हणून प्राप्तकर्त्याच्या हातात कर आकारण्यात आले. आणि प्रत्येक सहवारसांच्या नफ्यातील वाटा

स्वंतंत्र पणे कर आकारला गेला पाहिजे असा अपील कर्त्यांचा युक्तिवाद आयकर अधिकाऱ्यांनी तसेच आयकर अपील न्यायाधीकरणाने नाकारला. विभागासमोर आणि न्यायाधीकरणानासमोर एकच प्रश्न उपस्थित झाला होता तो म्हणजे कायद्याच्या कलम ९(३) अन्वये कर आकारलेल्या उत्पन्नाबत कोणताही वाद नव्हता.

ओमर साहेबाच्या वारसांना हा व्यवसाय मिळला होता आणि विधवा आणि दाउद यांनी आणि नंतर रीसिव्हेसद्वारे एकत्रितपणे लेखा वर्षामध्ये तो खंडित न होता चालू ठेवला होता. व्यवसायाचे स्वरूप असे होते की ते विभागले जाऊ शकत नव्हते आणि नियंत्रणाच्या एकतेने चालवावे लागले आणि सर्व पक्षांनी ही एकता टिकवून ठेवली. विधवा लुथफुनिस्सा यांच्या वतीने दाखल केलेल्या रीसिव्हरशीपच्या अर्जाला अपील कर्त्याने केलेला विरोध केवळ या कारणावर होता की अपीलकर्त्याला वेगवेगळ्या व्यक्तीची नियुक्ती हवी होती आणि व्यवसाय चालू ठेवण्यासाठी किंवा नियंत्रणाच्या एकतेसाठी नाही. प्राप्तीकर अपील न्यायाधिकरणाने आपल्या आदेशात म्हंटले आहे.

“ खर तर व्यवसायाच्या सातत्यात कोणताही बदल झाला नाही आणि मो.ओमार साहिब यांच्या मृतुच्या तारखेपासून ते २४ मार्च १९४३ पर्यंत लुथफुनिस्सा बेगम यांनी स्वतः च्या वतीने काम करत असलेल्या परस्पर कराराने आणि संमतीने हा व्यवसाय चालवला होता. आणि तिच्या अल्पवयीन मुलांसाठी आणि अल्पवयीन सावत्र मुलगा मे. नुरुल्लाह यांच्या वतीने . त्यामुळे मो. ओमरच्या मृतुनंतर लगेचच त्यांची इस्टेट वारांसाहक्काने मिळाली होती

आणि ज्यांनी एकत्र केले होते त्यांच्याकडून चालवले गेले होते, असे सांगून काही फायदा होणार नाही, उत्पन्न मिळवीण्याचा सामान्य उद्देशासाठी त्यांची संसाधने.

आणि उच्च न्यायालयाने निरीक्षण केले आहे की विरोध हा उघडपणे रीसिव्हेर्स नियुक्त केलेय व्यक्तींना होता आणि व्यवसाय चालू ठेवण्यासाठी किंवा आवश्यक असलेल्या नियंत्रणाच्या एकतेला नाही. इतर गोष्टीबरोबरच व्यवसाय चालविण्यासाठी रीसिव्हेर्स्च्यां नियुक्तीसाठी आधी अर्ज केला तेंव्हा नुरुल्लाला स्वतःला हे समजले होते. १९४३ च्या तिच्या अर्ज क्रमांक ११६२ मध्ये जेंव्हा लुथफुनिस्साने रीसिव्हेर्स चालू ठेवण्यास सांगितले तेंव्हा नुरुल्लाच्या विरोधाला न जुमानता, नुरुल्लासह व्यवसाय चालू ठेवण्यासाठी. न्यायालयाचे आदेश स्पष्ट होते. हा हेतू असा होता की विभागीय् अधिकारी आणि त्यांच्याशी सहमत असलेल्या लवादाला असे आढळले की, सह भागीदारांनी " व्यक्तीची संघटना" स्थापन केली आहे " लवादाच्या निष्कर्षावरून हे स्पष्ट होते की हा व्यवसाय असा होता की तो विभागणीकरण्यास सक्षम नव्हता, तो विशिष्ट ब्रंडच्या "बिडी" ची निर्मिती आणि विक्री होता आणि लवादाचा निर्ष्कर्ष असा होता की हो व्यवसाय पक्षकारांच्या संमतीने चालविला जात होता, या शोधावर निर्णय घ्यावा लागेल. हा व्यवसाय " व्यक्तीच्या संघटनेचा" व्यवसाय होता आणि त्याच्या नफ्याचे मूल्यमापन असे केले जाते का ?

अपिल्कार्त्यांच्या वकिलांचा युक्तिवाद असा होता की (१) मो.ओमर च्या मृतुनंतर व्यवसायासह त्याची मालमत्ता त्याच्या वारांसावर विशिष्ट पणे हस्तांतरित केली: आणि (२)

वारसांमध्ये मताचे एकमत नव्हते जे अपील कर्त्याने फोर्मात पोपेरीमध्ये दावा करण्यासाठी अर्ज दाखल केला होता आणि त्या अर्जावर निर्णय घेण्यापूर्वी विधवेने विभाजनासाठी दावा दाखल केला होता आणि रीसिव्हेरची नियुक्ती करण्यात आली होती तरीही आक्षेप होता. अपील कर्त्याने रीसिव्हेर्सच्या नियुक्तीसाठी घेतले. परंतु ही तथ्ये अपील कर्त्याच्या केसला मदत करत नाहीत. वर म्हणटल्याप्रमाणे हा व्यवसाय ओमरच्या वारसांच्या वतीने विधवा आणि दाउदने प्रथमतः चालवला होता आणि नंतर जेंव्हा दावे आणले गेले तेंव्हा कोणत्याही पक्षांना व्यवसायावरील नियंत्रणाची एकता तोडण्याची इच्छा नव्हती. सातत्य आणि ते अशा स्वरूपाचे होते की अशा सहमतीशिवाय ते पुढे चालू शकत नव्हते आणि म्हणून रीसिव्हेरने व्यवसाय चालू ठेवला. या निष्कर्षावरून उच्च न्यायालयाने हा व्यवसाय हा व्यक्तीच्या संघटनेचा व्यवसाय होता असा योग्य निष्कर्ष काढला आहे.

या न्यायालयाने आयकर आयुक्त, बॉम्बे विरुद्ध इंदिरा बाळकृष्ण (१) यांनी व्यक्तीची संघटना म्हणजे काय या प्रश्नावर विचार केला. चाचणी तीन प्रकरणामध्ये घातली आहे ; पुन्हा बीएन इलियास आणि इतर (२) आयकर आयुक्त वि लक्षीदास देविदास आणि आणखी एक (३) आणि पुन्हा द्वारकानाथ हरिश्चंद्र पितळे (४) यांना या न्यायालयाने व्यक्तींची संघटना म्हणजे काय हे ठरवण्याची महत्वाची चाचणी योग्यरीत्या मांडली आहे आणि प्रत्येक प्रकरणात निष्कर्ष परिस्थितीतून काढले पाहिजे. पहिल्या प्रकरणात चाचणी काही संयुक्त उपक्रमात निर्धारित करण्यात आली होती. एख्याद्या एंटरप्राइझच्या जाहिरातीसाठी तयार केलेल्या व्यक्तींचे संयोजन, जणू ते आयोजित केलेले “सहकारी “

असल्यासारखे एकच बांधले गेले तर व्यक्तींची संघटना बनते, दुसऱ्या प्रकरणात, म्हणजेच आयकर आयुक्त विरुध लक्ष्मीदास देविदास आणि आणखी एक (३) ब्लुमानंट सीजे .पी.५८९ ने खालीलप्रमाणे चाचणी दिली:-

" माझे मते, "व्यक्तींची इतर संघटना " या शब्दावर लादण्याची एकमात्र मर्यादा आहे (१)

(१९६०)३ SCR ५१३.

(२) (१९३५) ३ आय. टी. आर. ४०८

(३) (१९३७) ५ आय. टी. आर. ५८४

(४)   (१९३७) ५ SITR, ७१६, जसे की नैसर्गिकरीत्या त्या वस्तुस्थितीचे अनुसरण केले जाते की उत्पन्न, नफा आणि नफ्यावर कर लादणारे शब्द कायद्यामध्ये दिसतात, जेणे करून असोशिएशन उत्पन्न, नफा किंवा नफा देणारी असावी. मला वाटते की दोन किंवा अधिक व्यक्तींच्या मिळकतीच्या संपादनासाठी ज्याचे व्यवस्थान उत्पन्न, नफा किंवा नफा मिळविण्याच्या उद्देशाने करावयाचे आहे ते कलम ३ मधील " व्यक्तींची इतर संघटना " या शब्दात येते. आणि कायद्याच्या कलम ९ अंतर्गत अधिनियमाच्या व्यक्तींची संघटना ही मालमत्तेची मालक आहे आणि म्हणून मुल्यांकन करण्यायोग आहे "

त्या प्रकरणात असे देखील धरण्यात आले होती की मूल्यांकनाच्या वर्षात करनिर्धारणापैकी एक अल्पवयीन होता या वस्तुस्थिती चा प्रश्नावर परिणाम झाले नाही, पुनः द्वारकानाथ हरीश्चंद पितळे (१) मध्ये करनिर्धारक हे दोन भाऊ होते जे काही विशिष्ट घराच्या मालमत्तेचे

सामाईक भाडेकरू म्हणून हक्कदार बनले होते आणि त्यांनी त्या मालमत्तेचे व्यवस्थापन केले होते आणि त्यातून नफा मिळवला होता. असे मानले गेले की जरी पहिल्या घटनेत कर निर्धारकांनी व्यक्तींची संघटना तयार केली नसली तरी, जेव्हा त्यांनी मालमत्ता राखून ठेवण्यासाठी आणि मिळकत निर्माण करणारा संयुक्त उपक्रम म्हणून व्यवस्थापित करण्यासाठी निवडले तेव्हा तसे ते बनले. तेथे मांडलेली चाचणी अशी होती की मालमत्ता राखून ठेवण्यासाठी आणि ती संयुक्त उपक्रम म्हणून व्यवस्थापित करण्यासाठी निवडणूक होताच म्हणून निवडून आलेल्या व्यक्ती व्यक्तींची संघटना बनली. आयकर आयुक्त., बर्माविरुद्ध एम ए बापोरिया आणि इतर (२) मध्ये रंगून उच्च न्यायालयाने देखील व्यक्तींची संघटना या शब्दांचा समान अर्थ लावला. हे एक प्रकरण होते; मोहम्मदच्या सहवासांचे आणि असे मानले गेले की केवळ मालमत्तेचा वाटा मिळाल्याने कोणतीही व्यक्ती व्यक्तींच्या संघटनेचा सदस्य होऊ शकत नाही. जोपर्यंत त्यांचा हेतू आणि दर्शवण्यासाठी त्याच्याकडून काही सहनशीलता किंवा कृती होत नाही. नवीन स्थितीसह असेल, म्हणजे, व्यक्तींची संघटना. त्या प्रकरणातील सह–वारसांपैकी एकाला त्याच्या वडिलांनी आणि आईने मोहम्मद कायद्यानुसार सह वारसांना सोडलेल्या मालमत्तेतून मिळणाऱ्या उत्पन्नाची पूर्तता करण्यासाठी एजंटची नियुक्ती करण्यात आली होती आणि ती व्यक्तींची संघटना बनण्यासाठी पुरेशी होती.(1) (१९३७) ५ आय टी आर

(२) (१९३९) ७ आय टी आर २२५.

इतर प्रकरणांचा संदर्भ घेणे अनावश्यक आहे. इंदिरा बाळकृष्णाच्या (१) प्रकरणात या न्यायालयाने नमूद केल्याप्रमाणे चाचणी घेतल्यास असे दिसते की अपील करते आणि इतर सह-वारसांचे व्यक्तींचे संघटन म्हणून योग्य मूल्य मूल्यमापन केले गेले होते. यात शंका नाही की फाळणीसाठी दावा दाखल केला गेला होता जो अपीलकर्त्याने फॉर्मत पोपेरीमध्ये दावा करण्यासाठी केलेल्या अर्जाच्या आधी होता, परंतु प्रत्यक्षात हा खटला व्यवसायाच्या योग्य वर्तनाची खात्री करण्यासाठी होता आणि तो बंद होण्यासाठी नाही. खटला प्रलंबित होता त्या कालावधीत आणि त्याच्याही आधी, म्हणजे वडिलांच्या मृत्यूनंतर, व्यवसाय सर्व पक्षांच्या संमतीने एक युनिट म्हणून चालवला जात होता, कारण तो तसाच चालू ठेवायचा होता. नियंत्रणाची एकता असलेली एक युनिट आणि म्हणून सहवासांनी (कलम ३) व्यक्तींची संघटना तयार केली.

अपीलकर्त्याचे वकील एस. सी मुजुमदार, रिसिव्हर, ब्रदर्स इस्टेट विरुद्ध आयकर आयुक्त(२) यांच्यावर अवलंबून होते. मिताक्षरा स्कूल ऑफ हिंदू लॉ रे शाषित असलेल्या संयुक्त कुटुंबाची स्थापना करणाऱ्या व्यक्तींचे हे प्रकरण होते. विभाजनासाठी खटला दाखल करण्यात आला आणि न्यायालयाने रीसिवरची नियुक्ती केली आणि एक प्राथमिक डिग्री पारित करण्यात आली परंतु मालमत्तेच्या काही भागाच्या संदर्भात प्राप्तकरता चालू ठेवण्यात आला आणि उत्पन्नाचे मूल्यांकन कर अधिकाऱ्यांनी व्यक्तींच्या संघटनेचे उत्पन्न म्हणून केले. असे मानले गेले की मालमत्तेतून मिळणाऱ्या उत्पन्नावर कर आकारला जाऊ शकत नाही कारण पक्षांचे समभाग निश्चित आणि निश्चित आहे. पट्टेदारांनी भरलेल्या

रकमेवर एक रकमी कर आकारला जाऊ शकत नाही कारण व्यक्तींच्या संघटने द्वारे चालवल्या जाणाऱ्या व्यवसायाचा नफा होता आणि म्हणून मूल्यांकन कलम 9 (3) च्या तरतुदीनुसार केले गेले. असे देखील धरण्यात आले की कर निर्धारक स्वतः व्यापार किंवा व्यवसाय करत नाहीत आणि कायद्यानुसार विचार केल्याप्रमाणे व्यक्तींची कोणतीही संघटना नाही. परंतु आता आमच्यासमोर असलेल्या प्रकरणाचा निर्णय घेण्यास ते प्रकरण काही मदत करू शकत नाही. तेथे मूल्यमापन करावयाचे उत्पन्न हे करदात्यांनी किंवा त्यांच्या वतीने केलेल्या कोणत्याही व्यवसायाचे उत्पन्न नव्हते आणि असे मानले जाते की मालमत्ता भाड्याने देणे हा व्यापार किंवा व्यवसाय नाही. प्राप्त कर्त्याकडून मिळालेल्या उत्पन्नाच्या संदर्भात (१) (१९६०) ३ एस.सी.आर.५१३

(२) (१९४७) १५ आय टी आर ४८४.

ज्यांनी कोळसा कापण्याचा आणि तो खड्यावर वाढवण्याचा व्यवसाय करण्यासाठी कंत्राटदारांना कामावर ठेवले, असे मानले गेले की ते एखाद्या व्यक्तीच्या संघटनेचे उत्पन्न नव्हते (१) प्राप्तकर्ता ताब्यात होता आणि त्याने कंत्राटदारांना काम दिले. कोळसा कापण्यासाठी आणि उचलण्यासाठी (२)की रॉयल्टी निर्माण करणाऱ्या व्यवसायात कर निर्धारकांचा कोणताही हात नव्हता आणि(३) या विभाजनाच्या दाव्यामुळे कर निर्धारकांनी स्वतःला एकमेकांपासून वेगळे केले होते. आमच्या मते, हा खटला व्यवसाय चालू ठेवण्याची संबंधित आहे आणि जोपर्यंत तो इंदिरा बाळकृष्णाच्या प्रकरणात या न्यायालयाने व्यक्त

केलेल्या मताच्या विरुद्ध आहे, त्यावर योग्य निर्णय झालेला नाही. बुलढाणा जिल्हा मुख्य कापड आयातदार समूह, खामगाव विरुद्ध आयकर आयुक्त नागपूर(२) हे अपीलकर्त्याच्या वकिलाने विसंबून ठेवलेले दुसरे प्रकरण होते. अशा परीस्थित काही व्यक्तींच्या गटाला जिल्यात कापड आयात करण्याचे दिर्देश देण्यात आले होते आणि त्यांना जिल्हा अधिकाऱ्यांनी विकसित केलेय्या कापडाच्या वितरण आणि विक्रीसाठी एक यौजना कार्य करावी लागली होती. ती व्यक्तींची संघटना नाही असे मानले जात होते. आयातदारांचा समूह म्हणून त्यांची नियुक्त करण्यात आली असली तरी या संपूर्ण कालावधीत या सर्वांनी त्या योजनेत सहभाग घेतला नसल्याचे दिसून येते. गटातील कर्मचाऱ्यांमध्ये वेळोवेळी बदल होत गेले आणि योजनेचे काम करण्यासाठी कोणतीही शक्ती नव्हती. या तथ्यावर असे मानले गेले की समूह व्यवसाय सुरू ठेवण्यास किंवा नफा वाटून घेण्यास सहमत नाही. हे प्रकरण स्वतःच्या तथ्यांवर निर्णय घेतले गेले आहे असे मानले पाहिजे आणि "व्यक्तींची संघटना " या वाक्यांशाच्या अर्थावर कोणत्याही प्रकारे परिणाम करत नाही. वकिलाने खान बहादूर एम हबीब रहमान विरुद्ध आयकर आयुक्त, बिहार आणि ओरिसा (३) वर देखील विसंबून ठेवले ज्यामध्ये वक्फ डीड अमलात आणली गेली ज्याद्वारे कर दात्याने गरिबांना अंतिम लाभ देऊन उत्तम समर्पित केले आणि स्वतःला एक मात्र मुतवली बनवले. ट्रस्टच्या लाभार्थ्यांना एकाच वेळी आणि त्याच प्रमाणात लाभ मिळावा, अशी तरतूद डीडमध्ये आहे. असे आयोजित करण्यात आले होते की कलम ४१(१) लागु होत नाही आणि त्यामुळे (१) (१९६०) ३ एस सी आर ५१३ , (२) (१९५६) ३० आय टी आर ६१ (३) (१९४५) च्या वाटेला आलेल्या नफ्याच्या आधारावर कर आकारणी केली पाहिजे, १३ आय टी आर १८९.

प्रत्येक लाभार्थी आणि त्या पायावर नाही की सर्व लाभार्थी व्यक्तींची संघटना बनवतात. फजल अली मुख्य न्यायाधीश (ते तेव्हा होते) यांनी पी १९४

" म्हणून मला असे वाटते की न्यायाधीकरणाचा निष्कर्ष असा आहे की लेखावर्षातील नफा वाटून घेण्यास पात्र असलेल्या केवळ 24 व्यक्ती होत्या आणि ते त्यामध्ये समान वाटा घेण्यास पात्र होते. कारण असे दिसत नाही. ट्रीबुनलने नफा वाटून घेण्यास पात्र असणाऱ्या ट्रीबुनलने गणलेल्या करनिर्धारकाचे इतर कोणतेही संबंध असल्याचा दावा केला, तर अपिलीय सहायक प्राप्तीकर आयुक्तानी नमूद केलेल्या व्यक्तींचा विविध श्रेनींचा समावेश “कुटुंब” या शब्दात करण्यात आला आहे की नाही, यावर चर्चा होणे शैक्षणिक आहे.

या आधारावर उत्पन्नाचे मूल्यांकन व्यक्तींच्या संघटनेचे उत्पन्न म्हणून केले गेले नाही आणि त्याबाबतीत स्वतःच्या तथ्यावर देखील निर्णय घेतला गेला.

सध्याच्या प्रकरणात कोणत्या उत्पन्नावर कर आकारायचा हा प्रश्न आहे. उत्पन्न हे एका व्यवसायाचे उत्पन्न होते जे सर्व पक्षांच्या संमतीने एकल व्यवसाय म्हणून चालवले जाते. मृत व्यक्तीच्या मालमत्तेच्या प्रशासनासाठी किंवा सह वारसांच्या समभागांच्या पथक करण्यासाठी त्यावेळी खटला प्रलंबित होता ही वस्तुस्थिती या प्रकरणात कर आकारणीच्या घटनांवर परिणाम करत नाही. कारण व्यवसाय चालू होता सल्पविराम वर म्हटल्याप्रमाणे,

एकात्मक नियंत्रणासह आणि पक्षांच्या संमतीने एक व्यवसाय म्हणून. व्यक्तींच्या संघटनेची मिळकत म्हणून उत्पन्नाचे मूल्यांकन करण्यायोग्य असल्याचे उच्च न्यायालयाचे मत होते.

त्यामुळे अपील खर्चासह फेटाळण्यात आले.

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

x-x-x-x